

тор признаје, да његово мишљење археолошки није утврђено, јер се у самом Скопљу нису вршила систематска истраживања, али, „где год се на левој обали Вардара за нове грађе копају темељи, налази се на масивне зидине и сводове подрума са свима особинама византијске градње“. Познати скопски водовод грађен је на исти начин. Трухелка мисли, да се на основу ових, археолошких, ископавања прва хипотеза не може више одржати.

Поред ових исцрпних испитивања на основу литерарних и археолошких извора, неће бити без интереса упозорити и на картографске изводе. Ни они не решавају питање, али нас упозоравају да су подвојена мишљења постојала већ у XVI и XVII веку. Герхард Меркатор (1512—1594) у својим двама картама о Балканском Полуострву (Walachia, Servia, Bulgaria, Romania, Macedonia, Epirus et Achaia) ставља Scupi, на обема картама, јужније од Птоломејева централног била, односно Catena Mundi или Catena del Mondo из доба Ренесанса. Један век доцније Млетачки картограф Коронели ставља Scupi северније од централног била (Atlante Veneto, карта: Corso del Danubio de Viene sin a Nicoroli). Ми још немамо критичних издања помнутих карата, па стога није могуће ни утврдити из којих су извора Меркатор и Коронели узимали своју картографску грађу. Ипак, кад је реч о Ску-

пи-ју, не сме се изгубити из вида, да се у Птоломејевом атласу 1490 год. Scupi налази северније од централног била.

И. Сипић.

Посебна издања Географског Друштва, св. 1. Јован Цвијић од *Јурџи В. Данеша*, с. IV + 56; св. 2. Географско знање о Србији почетком 19. века од *Николе Радојчића*, с. VIII + 100. Београд, 1927.

Ова издања, која излазе поред *Гласника*, сведоче о живом раду Географског Друштва у Београду. То нас радује, и ако су она, на жалост, штампана, као и *Гласник*, на српском језику, који ми не разумемо. Садржина је изнета на крају у једном од западно-европских језика.

(Der Schweizer Geograph, I. II, 1929, с. 32.)

Фриц Нусбаум.

Ј. Данеш, декан факултета Природних Наука на универзитету у Прагу, проучава у овој свесци рад и живот великог југословенског географа.

(Bibliographie Géographique, 1925, с. 244.)

А. Фишел.

Кад се изузме дунавска долина и пут Београд—Цариград остала је земља мало позната у иностранству до дела Василија Бркића (1771), атласа Јована Саског и радова А. Вајнгартена (1788—1831.)

(Bibliographie Géographique, 1927, с. 318.)

Ив Шатењо.

РЕГИОНАЛНА ГЕОГРАФИЈА

Гласник Географског Друштва, св. XIII, година 1927, с. IV + 274. *Јован Цвијић, Шкраје* (с. 17—29, 3 скице). Српски превод чланка који је изишао у Geographical Review 1924, с. 26—49. Излаже sukcesивно локализацију шкрапа у кречњачким теренима са хомогеним слојевима, или са конглометарима, њихов развитак у вертикалном смислу, њихове облике и фазе развитака. *Славка Ђорђевић, Силашњавање нивоа Охридског Језера до 1927 године* (с. 288). Ниво језера који се попео за два метра од 1912 спушта се од 1924. — *Петар С. Јовановић, Абразиони и Флувијални елементи у рељефу Поречког Басена* (с. 169—194, 1 профил, 4 скице, 4 фот, карта 1:25.000). Допуњује Цвијићеве радове о Поречком Басену у средњем току Треске на Југу од Скопља, и излаже историју басена. Највећи део басена био је извориште реке која је отицала према Прилепском Басену. У горњем плiocену спустио се на Западу и на Југу и у њега је зашао један од залива Егеског Језера до висине од 900—920 м. Поречко Језеро, пошто се одржало док се ниво Егеског Језера спустио до 780 м. било је начето регресијом ерозијом једне притоке Скопског Језера у нижем нивоу

и спустило се до 780 м. Овај ниво обележава најнижа тераса која се сада види у басену. Услед новог спуштања језера у Скопском Басену на 500 м, Треска је удубила своје корито на дну отоке Поречког Језера и израдла 5 тераса, од 210, 120, 60, 30 и 10 м. Ове три последње одговарају стадијумима вирмске глацијације, а од других двеју једна је дислокована, а друга карстификована. *Анш. Лазик, Покори и ешавеле у Појовом Пољу* (с. 54—84, карта 1 500000, 4 фот., 13 скица, 1 карта изван текста 1: 200000, 1 профил 1: 2000). Врло прецизна студија хидрографије Попова Поља у Херцеговини, карстификовање долине, подземне мреже Дољашнице која је дуга 2000 м., понора Стријежаве, Мале Јаме и Голубинке. Пример је детаљне студије. — *Милосав Лушовац, Беране* (с. 195—203, 1 скица). Студија вароши. Показује добро повлашћен положај Берана, у плодном басену долине Лима, на згодним прелазима према сиромашној Црној Гори на Западу и богатим земљама око Лима на Истоку. Основали су га Турци 1862 године на месту средњевековног Будимља. Беране је до 1878 године било гарнизон, затим 1878 године постаје гранично трговачко место, по том

важан трг за извесну област, пошто је суседна граница 1912 године уклоњена. Варош се преображава брзо и постаје важно место у којем се мењају производи између земљорадничке равнице и сточарке планине. *Боривоје Ж. Милојевић, Острво Хвар, с. 105—220, карта 1: 400000, 4 фот., 1 дијаграм, 1 профил, карта 1: 75000.* Монографија острва Хвара: показује развитак ријаске обале у нумулитским кречњацима после дилувијума, образовање површи од 150 и 300 м., услед дилувијалног и постдилувијалног издизања, супротност у хидрографији, културама, вегетацији и насељима између зона лапоровитих и доломитских и зона кречњачких. *Др. Сима М. Милојевић, Неколико пећина и јама Пойовог Поља.* Спелеолошка проматрања, (с. 94—122, 11 скица, карта 1: 400.000). Детаљно студира 5 пећина и 2 јаме. Пећина Провалија у нивоу поља, Црнуља на његовој ивици, Жира око 3 м изнад његовог дна су канали подземних периодских отока језера које се формира у пољу. Кроз пећину Орлицу пролази подземна и периодска притока језера, док је пећина Баба састављена из мреже канала, који су некад притоке некад отоке поља. Јаме Скочина и Голубинка које леже на 50—80 м изнад поља, постале су проширивањем дијаклаза услед дејства упијене воде. — *Др. Иво Рубић, О имену ошоба Шолше,* (с. 220—223). Назив првобитно илирски, измењен доцније италијанским. — *Боривоје М. Дробњаковић, Космајске варошице,* (с. 223—226, 1 скица, 2. фот.) Студија трију варошица, Младеновац, Сопота и Раље, у области између Мораве, Колубаре, Саве и Дунава. Подигнуте су на путевима Београд-Крагујевац и Аранђеловац од 1882—1884 Раља потиче од грађења железнице. Две трећине становништва је у њу дошло из околних села. Младеновац, трг и место где се одржавају вашари, чији утицај прелази Космај, брзо се развија. — *Др. И. Синдик: Коронелијева карша Боке Кошорске,* (с. 86—93, 1 карта ван текста). Објашњење карте објављене од Cornelli у *Atlante Veneto Corso Geographico* 1688 године први прецизни рад ове врсте о Боки Которској. — *Владислав Скарић, О географској номенклашури Босне и Херцеговине,* (с. 30—53). Студија врло интересантна о личним и народним именима, биљним и животињским; термини који се примењују у саобраћају, занатима, морфологији и хидрографији указују на трагове монголских и западнословенских речи у топонимији. — *Рад. Ускоковић, Кирицилук Ивањичког Старог Влаха,* (с. 226—228). Показује опадање ове врсте саобраћаја, не само под утицајем развитака комуникација, него такође и услед повећавања локалних; истиче утицај који је кирицилук имао на развитак трговине и заната и на сељавање. — *П. Вујевић, О поднебљу*

Хвара, (с. 123—168, карта 1: 75000, 23 таблице). Први део студије о клими Хвара. Смишљена и методска студија која јасно излаже особине својствене јадранским острвима; клима блага са средњом јануарском температуром 8.4°, и јулском 24.8°, са ретким мразевима и снеговима који се јављају само када су зиме у Средњој Европи изванредно хладне (једва два дана са мразом просечно годишње), са незнатним годишњим и дневним термичким амплитудама. Жеге које прелазе 30° су такође ублажена последица изузетно топлих таласа на континенту. У лето температуре промене узастопних дана ретко прелазе 7.5°. Има само 159 облачних дана, и 59 кад је небо потпуно покривено облацима; пример за умањвање облачности у медитеранској области у којој се иде од Запада ка Истоку. — *Id. Инсолација на средњем и јужном јадранском приморју,* (с. 229—236.) Показује да је трајање инсолације у овим областима веће него у свима осталим деловима медитеранске области.

Потом долазе реферати о радовима и чланцима од Синдика, Милојевића, Станковића, Јовановића, Шатењоа, Комарека, Радовановића, Цветића и Вујевића, затим разне белешке и текст тестамената којим Ј. Цвијић оставља Географском Институту и једној научној универзитетској задужбини на уживање своју покретну и непокретну имовину. *Из Шатењо*

(Bibliographie Géographique, 1927. с. 318—19.)

Milojević Borivoje Ž.: 1) Sur les principaux profils anthropogéographiques dans le Royaume des Serbes, Croates et Slovènes (Comptes rendus du I-er congrès des géographes et ethnographes slaves, Praha, 1926, с. 261—64); 2) La côte de Starigrad et Selma (au pied de la montagne de Velebit) (Recueil de travaux géographiques offert à M. V. Švambera, Praha, 1926, с. 84—90); 3) L'île de Murter (La Géographie, 1927, mars-avril, с. 207—221); 4) L'île de Vis (Revue de Géographie alpine, 1927, с. 577—598); 5) Les environs des mers de Novigrad et de Karlin (Bulletin de la Société Neuchâteloise de Géographie, 1927, с. 39—52); Sur les villes du littoral dinarique dans le Royaume des Serbes, Croates et Slovènes (Annales de Géographie, 1927, с. 368—371).

3) Острво Муртер лежи између Задра и Шибеника, јужно од острва Вргате, коју је писац раније проучавао. Овај је чланак најпре објављен на српском (Bibliographie Géographique, 1926, бр. 1634 В).

4) и 5). Студије из Физичке Географије и Антропогеографије, израђене по плану рада под 3).

6) Једни градови имају изврсне природне луке, али су им везе са залеђем врло тешке (Макарска, Котор); други леже у

слабијим лукама, на ушћу река, али су им везе са унутрашњошћу лаке (Метковић, Омиш); трећи имају добре луке и преко превоја су спојени са високом карсном зоном (Сењ, Баг, Обровац), или су спојени добрим путевима са јужним делом панонског басена (Дубровник, Сплит, Шибеник). Ова су три града најзначајнија на приморју.

(Bibliographie Géogr. 1927, с. 317—18.)

Л. Равно.

1) Повлачи два профила, један од Јадрана до панонске равнице, управно на динарске венце, а други од панонске равнице до Јежејског Мора. Описује рељеф, производњу и насеља области преко којих поменути профили прелазе.

2) Стариградска и селинска обала леже близу Новиградског и Каринског Мора, која је активни београдски професор описао у *Bulletin de la Société Neuchâteloise de Géographie*, за 1927. И овај је опис изведен са истим обиљем у појединостима.

3) На острву Муртеру плодне су доломитска зона и лесна раван; због тога је земље за обрађивање недовољно, и многа села имају културе на суседном копну, на које одлазе било бродом, било преко моста.

4) Острво Вис, на пучини пред Сплитом, показује, као и велебитска обала, позитивна и негативна кретања земљишта. Североисточни део острва живи од виноградарства, југозападни од риболова. Становништво је динарског порекла.

6) Неки градови, са добрим лукама, имају тешке везе са унутрашњошћу. Други, на излазу долина, имају слабије луке. И једни и други су остали мали. Развили су се једино Сплит, Шибеник и Дубровник, који су отворени исто тако добро према копну, као и према мору.

(Bulletin de la Société Neuchâteloise de Géographie, 1929, с. 185.—86.)

Ш. Бирман.

Schultze—Jena Leonhard Dr.: Makedonien, Landschafts und Kulturbilder. Mit 86 Tafeln und 3 Karten, Jena 1927. Verlag von Gustav Fischer. Стр. X + 250 8° gr.

Под скромним насловом „предеоне и културне слике“, писац износи податке

о геологији, геоморфологији, климатологији, биогеографији, антропогеографији и етнологији Македоније, до којих је дошао личним посматрањима и употребом литературе.

Први део књиге под насловом: *Разлике у географској средини и становништву* (стр. 1—40) треба сматрати као општи део. Ту се говори о границама Македоније, расподели насеља, о пределима као културним просторима, климату, тектоници, положају насеља и распореду народа. У другом делу књиге говори се о *рејско насељеним пределима* (насебинским пустињама, стр. 41—98); у овом делу је опширан опис села Коњског и у том опису најбоље се види пишев метод рада. Најважнији и највећи је трећи део књиге: *насеобинска поља* (стр. 99—206), у ком се најпре говори о значају појединих „поља“ у општој привреди земље, не узимајући у обзир државне границе, а затим се дају крајни или дужи описи појединих од тих „поља“ (Термејска област, Горње Повардарје, Пелагонија, Островско-сервишко поље, Дасаретска Област, Горњо-бистричко Поље и Стримонско поље). У четвртном делу књиге је описан *саобраћај у Шоку времена*, са врло занимљивим излагањима о променама праваца саобраћаја и начина транспорта робе, те о развоју градова у вези са саобраћајем.

Изузимајући неизбежне грешке које, као немачки географ, није могао избећи служећи се филолошким материјалом из наше етничке области, писац је изнео врло корисних података, и баш те ситнице из области различитих научних дисциплина, а са многобројним уметнички одабраним и израђеним скицама и фотографијама типичних објеката и појава, чине да се ова књига чита са занимањем, и да ће се и код нас моћи корисно употребити.

Међутим у просуђивању етничких и националних односа, те културне и политичке прошлости Македоније писац није довољно и тачно обавештен, а уз то није могао да сачува објективност научника. Упуштањем у расправљање и таквих питања, за која није имао спремених познавања литературе, писац је знатно умањено вредност свога дела.

Миленко С. Филиповић.

СУСЕДНЕ И СЛОВЕНСКЕ ЗЕМЉЕ

Gravisi Giannandrea: Città e Castelli, Ville e Corti nella toponomastica Istriana. (Bolletino della R. Società Geografica Italiana, Serie VI, Vol. IV, Num. 11—12, novembre—decembre 1927, стр. 671—676.)

Аутор објашњава топономastiчко значење ових географских појмова у Istri, проширујући и попуњујући студију, коју је написао О. Marinelli.

Istra, каже писац, није имала великих и важних градова ни у доба своје најсрећније историје; стога назив „città“ имамо данас сачуван само у имену Cittanuova d'Istria, а у доба Млетаčke Републике била су четри таква града. Назив „città“ даје се само већим и важнијим градовима, па је јасно зашто се тако ретко сусреће у имену градова. „Terra“, nekadanji službeni nasiv